

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ

GÜNEY-DOĞU AVRUPA
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

I

EDEBİYAT FAKÜLTESİ BASIMEVİ

1972

**İKİNCİ VİYANA MUHASARASI VE
MÜTEAKİP HARPLERE ÂİT ORJİNAL
BİR ERMENİCE KAYNAK**

Hrand D. Andreasyan

Aslı Venedik'te Mekhitarist Manastırı'nda bulunan (nu. 293) müellif hattı olan kaynak, 1680 - 1690 senelerinde geçen olayları ve hususiyile İkinci Viyana Muharasası ve onu takip eden harpleri anlatan bir yazmadır. 258 sahifeden ibaret olan bu yazma, anlatılan olaylara muasır olan ve Osmanlı tarihine ait önemli eserler bırakmış olan meşhur Ermeni mütefekkir ve yazarı Eremya Çelebi Kömürçüyan'ın eseridir*. Yazmanın bazı sahifelerinde boşluklar olup birçok yerlerinde de müellifin ölümünden sonra (1695) eserini sahibi olan Mağakya Cevahirciyan adlı bir zata atf edilen bir kısım ilâveler vardır.

Altı fasla bölünmüş ve bir fihristle başlayan eserde, üç padişahın (IV. Mehmed, II. Süleyman ve II. Ahmed) saltanatları ve Kara Mustafa Paşa'dan Köprülü Fazıl Mustafa Paşa'ya kadar birbirini takip eden sekiz sadrazamın idaresi süresince vukubulan harpler ve iç hadiseler en ufak teferuatları ile uzun uzadıya hikâye edilmektedir. Eserin başlıca konusu olan harplerden bahs eden müellif, Avusturya'ya karşı yapılan seferi, Tatarların ve Macarların harbe iştiraklerini, Viyana muhasarası, Polonyalıların harbe katılmalarını ve nihayet Osmanlı ordusunun yenilip bozguna uğramasını teferuatla ve çok defa tenkitli bir lisanla anlattıktan sonra, Papa'nın teşvi-kiyle Türkiye'ye karşı Avrupa düşmanlığının genişleyip Venedik ve Cenova

* Eremya Çelebi'nin yazma halinde muhtelif manastır ve kütüphanelerde bulunan birçok eserlerden Osmanlı Tarihi ile ilgili olanların başlıcaları : *Osmanlı Padişahları, Kısa Osmanlı Tarihi, 1660 İstanbul Yangını, İstanbul Tarihi* (Türkçesi Ed. Fak. yayınları No. 506), *İstanbul Boğazı Topografyası, Ruzname, Vekayinâme, Osmanlı-Avusturya Harbi*.

Müellifin biyografyası ve eserlerin tümü için bk. *İstanbul Tarihi*, Edebiyat Fakültesi yayınları, No. 506, İstanbul 1952.

cumhuriyetlerinin ve daha sonra Rusya'nın harbe katılmalarını, vukubulan deniz muharebelerini ve birçok yerlerin nasıl elden çıktığını ve en nihayet Holanda ve Fransız elçilerinin arabuluculuğu ile yapılan barış teşebbüslerini sırası ile kayd ederek, tarihini Niş'in zaptı ve Köprülü Mustafa Paşa'nın sadareti devrine kadar getirmiştir.

Müellif, gördüğü ve edindiği malûmata göre olayları kaydetmekle yetinmemiş, temasta bulunduğu yabancı elçilik ve muhitlerden elde ettiği aynı olaylara dair Avrupa'da basılmış yazıları da tercüme etmiş ve böylece konuyu daha geniş ve farklı görüş yönleriyle arz etmiştir.

Müellifimiz, memleket meselelerine vâkıf, devlet adamlarını tanıyıp onları taktir ve tenkid edebilen, yabancı dilleri bilen ve elçiliklerle temasta bulunan münevver bir zat olduğundan, eseri, ilgi çekici birçok hususiyetlerle kıymetli bir kaynak mahiyetini taşımaktadır. Keza, tarihî kaynak teşkil eden eserlerin bir çoğunda yer almamış olan memleketin iç durumuna, olayların halkın üzerindeki etkisine temas etmiştir; halkın içinde olup hadiselere bağımsız bir görüşle bakan müellifimiz Eremya Çelebi, diğer yazılarında olduğu gibi, iç meselelere ve halkın düşüncelerine bu eserinde de geniş yer ayırmıştır.

Mikrofilmi nezdimizde bulunan bu kıymetli kaynağı Türkçeye çevirmeye başladığımı ve tercümesini çok yakın bir zamanda yayımlayabileceğimi ümit ediyorum.